

viant en part *deleit* en *delit* i viceversa; a les O. C. hem generalitzat la forma que ell ja escrivia parlant dels estoics: «el conjunt de la doctrina, que considera el *delit* com un moviment irracional de l'ànima cap a allò que sembla cobejable, i l'amor com una concupiscència impròpia de l'home formal» (IV, § 3, O. C., 754a4f.). En les obres de l'edat madura, el dilema ha quedat resolt: «tocava bé el piano, però no solia cercar-hi altre *delit* que el d'un acompanyament per al seu cant» (*Les Llàgrimes de Sant Llorenç*, I, iv, § 2, p. 78). L'acc. innovada del cat. modern ja tingué arrels en l'ús medieval, ja algun cop en Muntaner: «los ballesters en taula fan altre bén: que con veuran que aquell planer o postisser qui voga e'l seu trast, serà ujat e volrà beure e menjar, que'l ballester vogarà l seu rem per *delit*, entrò que aquell haja fet ço que ha a fer» (§ 130, Casac. IV, 41.5). Degué haver-hi també arrels en l'occità coetani, judicant pel que li passa a l'adjectiu *delitós* (oc. *dalechós*): —«Era sans? —Hoc, se Déus m'ajut, / e alegres e *dalechós*», *Jaufré* (v. 1651).

Aquesta és avui una acc. estesa amplament en el territori lingüístic, des del Rosselló fins al Migjorn valencià: «què t'est fet, *delit*, qu'algun temps yo 'm vey: / anant pels camins volava la terra» en un romanç recollit en el Rosselló o la zona pirinenca i no posterior al S. XVIII (*Romllo.*, 121.21). Vegeu-ne cites de Verdaguer, Bosch de la Trinxeria i NOLLER, *DBal.*, s. v. *dalit*. Verdaguer ho duia ja de la seva terra en el primer escalaborn de l'*Atlàntida*: «Tal, del gegant de Grècia fóra 'l *delit*, la fúria, / la doble cleada d'armes al trencar enardit» (III, 35a, canviat en la versió definitiva, de 1877). «*Sopa, cau-me en la boca* — Així s'expressa el peredós --- que no té *delit* per a fer res», *MGadea, T. del Xè II*, 133; amb una variant valenciana en *-ll* segons sembla (cf. coses com *relligiós*): «tindràs sempre bo *dellit*, / si temples ton apetit», Carles Ros (*Adages*, 1736, p. 98).

DERIV.: *Delitar-se*, que és ja freqüent en Llull, i de vegades apareix com a transitiu («lo rey d'Aragó --- caçava e deportava e *delitava* son cors», Desclot, § 105), però més sovint com a reflexiu [Muntaner], allò també en Ausiàs: «alguna part e molta és trobada / de gran *delit* en la pensa del trist; / e si les gens ab gran dolor m'an vist / de gran *delit* m'arma fou companyada; / quan simplement amor ab mi habita, / tal *delit* sent que no'n cuyt ser al món, / e com sos fets vull veure, de pregon, / mescladament, ab dolor, me *delita*». Li feia concurrència *adelitar-se*: «per los *delits* dels cinc senys corporals és significat que àngel bo és cosa que *se adelita* en membrar, conèixer e amar Déu», *Merav.* (O. C. I, 102). La restauració del mot en la Renaix. es féu més fàcilment que la de *delit*: «me recordo que 'm *delitava* molt amb el pensament de tenir una obra feta, en les hores mortes del captiveri», PCoromines (*Presons*, p. 53). *Delitable* [Llull]. *Delitament*. *Delitança* [Llull]. *Delitejar*.

També, però, aparegué aviat la forma sàvia *delectar* [S. xv, *Curial*]; *delectació* [Llull]; PCoromines, *Vida Austera*, I, vi, 87.24 (id. autògraf), IV, iv, 298.7f.;

delectament; *delectança* [escri. Renaix.]. De l'it. *dilettarsi* (=delitar-se, delectar-se), participi *dilettante*, es prengué *diletant* [c. 1910, E. d'Ors]; *diletantisme*.

Delitós 'deliciós' [S. XIII, Jaume I]: «no ha vuy de Jesús Déu tan *delitós* logar com és la ciutat de València e tot aquell Regne, e ten bé 7 jornades de terra de lonch» (176); molt freqüent en particular en JoMartorell: «en la fèrtil, riqua e *delitosa* illa de Anglaterra habitava ---», «una molt bella lúcida font, que sobre les verts florides erbes ab suau remor corria, e en mig de aquella *delitosa* praderia, un pi de singular bellea» (Ag. I, 12, 88, també 60, 136); «hort molt *delitós*», OPou (*TbPu.*, 43).

D'altra banda, partint del concepte del *delit* 'ànim' modern, *delitós* i més encara *no delitós*, s'apliquen sovint, des de l'Edat Mitjana a la persona sana o a la indisposada, no ben sana: «Mosenyor de Beses és estat no bé *delitós*, enans que aquesta letra fos feyta», doc. de 1313, Finke (*Acta Ar.* III, 235), «tro que'l senyor rey Robert, qui no era bé *delitós*, fos guarit», a. 1322 id. (id. III, 408); «besà la taula --- e cant el ach asò fet sí:s santí sans e *dalitós* --- e dix: —Senyor, marsé qua garit són», Reixac (*Questa*, 45.15, traduint *toz alegiez de ses max* de l'original fr.); «no pudo ver a Balaguer, ya que no *ere ben delitós*, pero le había mandado decir su imposibilidad para hacer el viaje», a. 1409 (Traver, *Antigs. CastPlana*, p. 231). Seguia en el romanç religiós tradicional: «Joseph y la seua esposa --- / voleu vení a ballà, la mia dolceta esposa? / —No per cert, lo meu espòs, / que no'm trobo *delitosa*»: recollit per MilàF a Prats de Molló (en el vol. suplementari Pujol-Puntí, p. 15). D'ací una derivació especial: «ple d'energia i de voluntat de fer camí»: «ni a l'àliga li valen les *delitosas* ales, / prop del sol, hont s'enlayra com per a fer-hi niu», en el primer esbós de l'*Atlàntida* a. 1867 (I, 34a; alterat en la versió definitiva). Ús molt repetit en *Les Presons Imag.* de PCoromines: «el so amic de les trompetes se va allunyant --- i nosaltres restem allí, *delitosos* de sentir-lo més encara» (p. 102; de nou pp. 108, 225, 230).

Delícia [-cies, 1695, Lacav.], pres del ll. *deliciae* id., de la mateixa arrel que *delectare*; «aquella galeria coberta i descoberta, *delícies* de l'amo», B. de Maldà, *Coll. B. V.*, p. 179; «ab lo diari al nas --- s'enterava de la política y assaboria les *delícies* de l'únic puro que 's permetia fumar los dias de feyna», NOLLER, *La Papallona*, 21. *Deliciós* [S. xv]: «aquell Ramon / qui darrer fon / comte en Tolosa / *deliciosa*, / molt andeguera / sa muller era / --- / ab art trobada, / matà, penjada, / sàviament, / mas ferament», JRoig, *Spill*, 15806 'amiga de delícies'; *deliciositat*.

Delitescència, V. latent *Delitós*, V. *delit Deliurar*, V. lliure *Delma, delmador, delmar, delmari, delmat, delme, delmer*, V. deu num. *Delobí, diluvi* (DILUIR)

DELTA, 'illa triangular compresa entre els braços amb què alguns rius desemboquen a mar o en un riu